

Kvittering på innsendt svar på Høring - NOU 2024:14 Med lov skal data deles

Saksnummer: 24/3158

Sak: Høring - NOU 2024:14 Med lov skal data deles

Levert: 06.12.2024 14:56

Svarstype: Med merknader

Jeg svarte som: Forsknings- og undervisningsinstitusjon

Avsender: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)

Kontaktperson: Geir Arne Rosvoll på vegne av prorektor forskning Finn-Arne Weltzien

Kontakt e-post: geir.arne.rosvoll@nmbu.no

NMBU gir anerkjennelse for omfattende og godt arbeid med utredningen. Området er komplisert, og det har vært krevende å etablere oversikt over utredningens innhold og vurderinger. Reglement, direktiv og forordninger skal samvirke og danne grunnlag for de to nye lovene. Det er viktig at lovene med aktuelle forskrifter gjøres så allment tilgjengelig som mulig.

NMBU stiller seg bak prinsippet om at offentlige data så langt som mulig skal komme felleskapet til gode. Det kan være hensyn til forvaltning og/eller forskning som vil regulere gradering av åpenhet knyttet til innhold og tidspunkt. Det må foreligge nødvendig infrastruktur og standarder for lagring og forvaltning av data. Dette for å ivareta behov for beskyttelse, konsistens, formidling og viderebruk av data gjennom trygg lagring, kuratering og gode metadata.

NMBU er enige i utvalgets vurdering om at en på en rekke sektorer er kommet langt med å gjøre data tilgjengelig. Et universitet vil favnes av flere av de aktuelle områdene som utvalget nevner. Selvsagt gjelder dette forsknings- og utdanningsdata, men også andre dataområder vil være aktuelle gjennom de data et universitet skaper gjennom sin drift og forvaltning. NMBU ser positivt på viderebruk av data fra alle aktuelle områder som favnes av virksomheten, samtidig som vi anerkjenner at tilrettelegging for deling av data vil bli krevende både økonomisk og ressursmessig.

Sikkerhet, personvern og misbruk av data er viktige områder. I et perspektiv med åpen deling som ideal, vil disse områdene kreve stor oppmerksomhet med tanke på mulig misbruk av data og den geopolitiske situasjonen som gjelder i verden pr dato. Her må lovverk og virkemidler nasjonalt og internasjonalt være tydelig og harmonere i hvordan en sikrer god og sikker forvaltning av data. Kompetanse, standardisering, kapasitet og infrastruktur er kritiske områder. Kompetent dataforvaltning vil være et stadig viktigere område i årene som kommer. Her er dataforvaltningsforordningen sentral og at denne sikres gjennomføring nasjonalt.

Den nasjonale datakatalogen er et viktig verktøy for deling av data. Det er også viktig med de selvstendige aktørene for formidling av data. Dette for å sikre god sammenheng mellom aktuelle data, metadata og de verktøy som benyttes for å søke etter og hente fram tilgjengelige data. Den nasjonale datakatalogen representerer et

generisk verktøy med god oversikt over datasett. Vi er enig i utvalgets forslag om at metadata kun skal tilgjengeliggjøres for data som gjøres allment tilgjengelig.

NMBU støtter oppunder målsettingen om bedre tilrettelegging for bruk av offentlige data til forskning. Her er vi både bidragsyter og anvender. FAIR- prinsippene gjelder for etablering av data og NMBU bruker blant annet DataverseNO i sitt arbeid med formidling av forskningsdata.

NMBU støtter utvalgets presisering hvor kravet til at forskningsdata som skal være tilgjengelige for viderebruk, først slår inn etter at forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller forskningsfinansierende organisasjoner har offentliggjort forskningsdataene gjennom et sentralt datalager i institusjonen eller et emnebasert datalager enten i eller utenfor institusjonen. Videre at forskere, utdanningsinstitusjoner, forskningsutøvende- og forskningsfinansierende organisasjoner i vurdering om hvorvidt forskningsdata skal tilgjengeliggjøres, skal ta hensyn til legitime forretningsinteresser, kunnskapsoverføring og allerede eksisterende immaterialrettigheter, samt annet relevant regelverk.

Viderebruk av beskyttede data via tjenester som microdata.no bidrar til forutsigbar deling av denne form for data. Dette sikrer beskyttede data samtidig med at det forenkler arbeidet med å få tilgang til data som kan foredles videre i forskning og statistikk. Det er naturlig at det betales vederlag for bruk av denne type data grunnet kostnader ved forvaltning.

NMBU støtter utvalgets forslag om to samtidig virkende lover for datadeling og dataforvaltning og at disse henviser til hverandre. Begge knyttes til tilhørende gjennomføring av direktiv for åpne data og dataforvaltningsordningen i Norge. Å løfte viderebruk av data ut av offentlighetsloven virker hensiktsmessig. NMBU støtter vurderinger om at ny lov vil bedre kunne ivareta hensynet til en åpen offentlig forvaltning og deling av data for innovasjon i det digitale landskapet. Videre vil lov om dataforvaltning gjennom sine forskrifter bidra til styrket forvaltning av data.

NMBU støtter utvalgets forslag om begrepet «data», hvor dette på en bedre måte favner det brede omfanget av informasjon enn det som anvendes i dag. Dokument er ikke egnet som begrep i en slik sammenheng. Også hensynet til det digitale formatet er viktig her, og at viderebruk er bruk av data til annen bruk enn til offentlig forvaltning og myndighetsoppgaver. NMBU støtter utvalget i hvilke virksomheter som er omfattet av reglene knyttet til viderebruk og at dette følger de samme rammer som for plikten til å gi innsyn etter offentlighetsloven.

Det er en forutsetning for åpen deling og viderebruk at det er gode metadata knyttet til dataene. Her er det behov for ytterligere standardisering og kompetanse i etablering av metadata. Dette er et område med betydelige muligheter til forbedring, både når det gjelder standardisering og IT-løsninger for forvaltning av metadata. Utvalget peker på aktuelle standarder. Her vil det ikke være utfyllende oversikter. Uansett er verdien av datasettene og viderebruk helt avhengige av gode metadata. NMBU støtter definisjonene av dynamiske data og forskningsdata som foreslått av utvalget.

Utvalget anbefaler videre utredninger knyttet til tilsynsfunksjonen. NMBU anerkjenner utvalgets vurderinger rundt økonomiske, administrative og forvaltningsmessige konsekvenser som ulike alternativ kan medføre uten at NMBU finner det riktig å komme med en begrunnet anbefaling. Vi ser fram mot videre avklaringer rundt tilsynsfunksjonen.

Videre ser NMBU at endringene som skisseres i NOU "Med lov skal data deles" reiser

noen særlige utfordringer.

Ny teknologisk infrastruktur: For at målet til regelverket skal muliggjøres må man ha tilgjengelig en sterk og sikker teknologisk infrastruktur som muliggjøre effektiv og trygg datadeling mellom ulike aktører. Infrastrukturen må legge til rette for både lagring, administrering og deling av både eksisterende og nye data på en sikker og effektiv måte. For å sikre at dette skjer likt og at alle kan ta del i de fordelene dette gir, bør det legges til rette for nasjonal finansiering av fellesløsninger.

Standardisering: Utvikling og implementering av standarder for dataformater og protokoller er viktig for å sikre at data kan deles og brukes på tvers av systemer og organisasjoner. Offentlige virksomheter må samarbeide med andre på tvers av fagområder og sektorer, samtidig som at utvikling av standarder er et nasjonalt ansvar.

Erfaringsdeling: Skatteforsk - Centre for Tax Research gjennomførte i 2024 en workshopserie med deltakere fra offentlig sektor om offentlige etaters bruk av egne data. Der ble det pekt på store utfordringer knyttet til manglende samordning på tvers av offentlig sektor. Det samme ble gjort i rapporten Kartlegging av offentlige myndigheters mulige bruk av opplysninger om eierskap til aksjer og fast eiendom (Skatteetaten, Brønnøysundregistrene og Kartverket). Det bør derfor legges til rette for at etatene kan dele erfaringer om for eksempel juridiske vurderinger av personvern og bruk av kunstig intelligens.

Regelverk og veiledere: Det er nødvendig med klare og oppdaterte forskrifter og nasjonale veiledere som muliggjør etablering av enhetlig praksis, uavhengig av økonomi og modenhet ved den enkelte virksomhet.

Økonomisk betydning: Kostnadene knyttet til det foreslåtte regelverket vil måtte bæres av den enkelte virksomhet. Disse kostnadene vil variere avhengig av størrelsen på virksomheten og dens eksisterende infrastruktur og ressurser. Det er viktig at virksomhetene gjøres i stand til å planlegge og budsjettere for disse endringene, og at det nasjonalt legges til rette for økt finansiering, riktig infrastruktur, standarder og veiledere for å sikre en smidig overgang til de nye kravene. Selv om disse tiltakene vil medføre kostnader, kan de også føre til betydelige fordeler, som økt forsknings samarbeid, bedre datakvalitet og nye muligheter for innovasjon og næringsutvikling

NMBU mener det er en forutsetning at det er krav om å dele data, for at dette skal bli prioritert og finansiert. NMBU støtter derfor den halvdel av utvalget (Austlid, Broomfield, Bygrave, Kielland og Nyrud) som foreslår å innta som fjerde ledd i § 5 i ny lov om datadeling som lyder: *(4) I tråd med prinsippene om innebygd åpenhet og åpenhet som standardinnstilling skal offentlige virksomheter ved anskaffelser og ved design av egne systemer sørge for løsninger som letter deling av data for økt viderebruk.*

Sletting av data: Selv om forskningsdata i datalager er arkiv etter arkivloven, skal ikke alle dataene nødvendigvis forvaltes som arkiv. Sletting av data reguleres av en rekke regelverk, og er for noen dataelementer, slik som personopplysninger, en plikt. Det er viktig med tydelige retningslinjer for når forskningsdata er arkivverdige og når de ikke lenger har verdi og kan slettes. Vi kan ikke se at NOUen sier noe spesifikt om sletting.

Lagring: Lagring av data har en økonomisk side, men det handler også om informasjonssikkerhet og bærekraft. Lagring koster penger i form av utstyr og kapasitet. Desto større mengder data man forvalter desto større er risikoen for at

uønskede sikkerhetshendelser oppstår. I tillegg er spørsmålet om sletting viktig av miljøhensyn fordi lagring av store mengder data krever energi, noe som bidrar til økt karbonutslipp. Ved å slette unødvendig data, kan vi redusere energiforbruket og dermed redusere vår miljøpåvirkning.

Skjermingsverdig data: Med tilgjengeliggjøring av store mengder data av høy verdi sammen med utviklingen av nye analyseverktøy og bruk av KI, bør det vurderes prinsipper for "føre var". Når store mengder forskningsdata blir enklere å dele, samtidig som det tas i bruk av flere brukere og en mer sammensatt brukergruppe, bør det også tas høyde for hva som potensialet kan gjøre skade dersom data settes sammen på nye måter og med nye formål. Når det legges opp til mer deling av data med flere brukere uavhengig av formål, blir etterlevelsen av de forskningsetiske prinsippene viktigere.

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.